

ה"טור" קבע את שבת הגדול בסימן ת"ל לרמז שבזכות שבת נשלמו ת"ל שנות הגלות

המקור לכך, שבזכות שבת הגדול השלימו ישראל ת"ל שנה בגלות מצרים.

ד' כוסות כנגד ד' לשונות של גאולה

פתח דברינו יאיר בביאור נשגב של הגה"ק רבי אברהם חיים שור זצ"ל ב"תורת חיים" על מסכת חולין (דף צב. ד"ה גפן אלו ישראל), שעמד על המחקר לבאר הטעם שצוה הקב"ה להקדים לקיחת קרבן הפסח ד' ימים לפני שחיטתו, שהרי נצטוו לקחת הפסח "בעשור לחודש" ולשמור עליו עד י"ד בניסן ששחטו בו את הפסח, כמו שכתוב (שמות יב-ו): "והיה לכם למשמרת עד ארבעה עשר יום לחודש". והנה מצינו טעם לכך בדברי רבי מתיא בן חרש במכילתא (שם):

"והיה לכם למשמרת. מפני מה הקדים לקיחתו של פסח לשחיטתו ד' ימים. היה רבי מתיא בן חרש אומר (יחזקאל טז-ח) ואעבור עליך ואראך והנה עתך עת דודים, הגיע שבועה שנשבע הקב"ה לאברהם שיגאל את בניו, ולא היה בידם מצוות שיעסקו בהם כדי שיגאלו, שנאמר (שם ז) שדים נכוננו ושערך צמח ואת ערום ועריה וגו', ערום מכל מצוות, נתן להם הקב"ה שתי מצוות דם פסח ודם מילה שיתעסקו בהם כדי שיגאלו, שנאמר (שם ו) ואעבור עליך ואראך מתבוססת בדמיק וגו', ואומר (זכריה ט-א) גם את בדם בריתך שלחתי אסיריך מבור אין מים בו, לכך הקדים הכתוב לקיחתו של פסח לשחיטתו ד' ימים".

אמנם עדיין צריך ביאור להבין מה שהקדימו הקב"ה דוקא ד' ימים לפני שחיטתו, לא פחות ולא יותר. וביאר הענין על פי מה שמבואר בתלמוד ירושלמי (פסחים סח:): הטעם שתיקנו חכמינו ז"ל לשתות ד' כוסות לביל פסח, כנגד ד' לשונות של גאולה שנזכרו בפרשת וארא (שמות ו-ו): "והוצאתי, והצלת, וגאלתי, ולקחתי". וצריך ביאור למה באמת נזכרו בכתוב ד' לשונות של גאולה, שהרי למעשה לכאורה לא היתה רק גאולה אחת ממצרים.

מן השמים נזדמן לטור לסדר הלכות בסימנים מיוחדים

רחש לבי דבר טוב לבאר ענין זה, על פי מה שמצינו ענין נפלא בסידור "בית יעקב" להגה"ק רבי יעקב עמדין זצ"ל (תקיעת שופר שער הפינה ניצוץ ו אות ז) בלשון קדשו:

"דבר נפלא קרה בטור אורח חיים בסימניו, שנזדמנו דיני שופר בסימן השהו עם גימטריא שלו [סימן תקפ"ו בגימטריא שופ"ר], ואף על פי שלא נתכוין המחבר לכך, מכל מקום נפל האמת באמת, להראות כי מן השמים הסכימו על ידו לפי שעשה חיבורו לשם שמים, וכל העוסקים במלאכת שמים לשמה, מראין להם סימן טוב מה שלא עלה על דעתם".

מעתה בדרכו נלך לדרוש בשבחו של בעל הטורים, כי מן השמים נסתבב שידור ה"טור" את המנהג הקדוש לכנות שבת שלפני הפסח "שבת הגדול" בסימן מיוחד ת"ל, כדי לרמז בכך שבזכות שבת הגדול השלימו ישראל ת"ל שנה שהיו צריכים להיות בגלות מצרים, כמו שכתוב (שמות יב-מ): "ומושב בני ישראל אשר ישבו במצרים שלשים שנה וארבע מאות שנה". ונתייגעו רש"י ושאר הראשונים ליישב הפליאה, שהרי למעשה לא ישבו במצרים רק מאתיים ועשר שנים מאז שירדו יעקב ובניו למצרים.

אולם לפי מה שיתבאר לפנינו שהקדים הקב"ה לצוות על לקיחת הפסח בשבת הגדול, כדי להשלים על ידי זה את כל ארבע מאות ושלושים שנה שהיו צריכים להיות בגלות מצרים, יש לומר כי מטעם זה סיבב הקב"ה שיקדיש ה"טור" סימן ת"ל למנהג של שבת הגדול, ואולי אפילו התכוון לכך בכוונה תחילה, כי היה שר התורה בעיני גימטריות, כפי שרואים עין בעין בפירושו "בעל הטורים" על התורה, כדי שנשכיל להבין ביתר שאת הנס שעשה הקב"ה עם ישראל בשבת הגדול, שבזכות זה השלימו ישראל כל ת"ל שנים בגלות מצרים. עתה הבה נברר מנין

לקראת שבת הגדול דבר בעתו מה טוב להעיר על דבר פלא שמצינו בתורתו של הפוסק הגדול, רבם של כל ישראל רבינו יעקב בן אשר "בעל הטורים", שבחר להקדיש סימן שלם ב"טור" "אורח חיים" סימן ת"ל, רק כדי להודיע לנו כי לשבת שלפני הפסח קוראים שבת הגדול, על שם הנס הגדול שהיה ביום זה לישראל:

"שבת שלפני הפסח קורין אותו שבת הגדול, והטעם לפי שנעשה בו נס גדול, שפסח מצרים מקחו בעשור, כדכתיב (שמות יב-ג) בעשור לחודש הזה ויקחו להם שה לבית אבות שה לבית, ופסח שיצאו ישראל ממצרים היה ביום ה' כדאיתא בסדר עולם, ונמצא שעשרה בחודש היה שבת, ולקחו להם כל אחד שה לפסחו, וקשר אותו בכרעי מיטתו, ושאלום המצריים למה זה לכם, והשיבו לשחטו לשם פסח במצות השם עלינו, והיו שניהם קהות על ששוחטין את אלהיהן, ולא היו רשאים לומר להם דבר, ועל שם אותו הנס קורין אותו שבת הגדול".

ואחריו נמשך המחבר הפוסק הגדול רבי יוסף קארו זי"ע, שהקדיש גם כן לכך סימן ת"ל אולם הרבה יותר קצר: "שבת שלפני הפסח קורין אותו שבת הגדול מפני הנס שנעשה בו". אלא שכאן הוסיף לנו הרמ"א מנהג השייך לשבת הגדול: "הגה - והמנהג לומר במנחה ההגדה, מתחילת עבדים היינו עד לכפר על כל עוונותינו, ופוסקים לומר ברכי נפשי".

ויש לתמוה מה ראה רבינו "בעל הטורים" על ככה, להקדיש סימן שלם על דבר שאין בו לכאורה שום נפקא מינה והלכה למעשה, כי אם מנהג לכנות את השבת בשם "שבת הגדול", שהרי לכאורה היה יותר ראוי לצרפו לסימן הקודם (סימן תכ"ט), שמדבר שם מכל הדברים הנהוגים לפני פסח: "שואלין ודורשין בהלכות פסח קודם הפסח שלשים יום". מראש חודש ניסן עד אחרי אסרו חג אין נופלין על פניהם". ועל כך היה מתאים להוסיף כי שבת שלפני הפסח קוראים שבת הגדול.

ישוב הפליאה: לשם מה הקדיש ה"טור" סימן שלם - סימן ת"ל, על שבת הגדול שאין בו שום הלכה

עב"ץ: מן השמים זימנו ל"טור" הלכות שופר בסימן תקפ"ו כמספר שופ"ר, להראות שהסכימו עם חיבורו

תורת חיים: מבואר במדרש שלא היו ישראל במצרים בקושי השעבוד רק פ"ו שנים חמישית מת"ל שנים

יוסף חקק במצרים: "ונתתם חמישית לפרעה", שלא יצטרכו ישראל לתקן רק חמישית מת"ל שנים

כל אדמת מצרים לפרעה, כמו שכתוב (בראשית מז-כ): "ויקן יוסף את כל אדמת מצרים לפרעה כי מכרו מצרים איש שדהו כי חוק עליהם הרעב ותהי הארץ לפרעה". והנה אחרי שקנה את האדמה לפרעה חקק חוק לדורות עולם כמו שכתוב (שם מג):

"ויאמר יוסף אל העם, הן קניתי אתכם היום ואת אדמתכם לפרעה, הא לכם זרע וזרעתם את האדמה, והיה בתבואות ונתתם חמישית לפרעה וארבע הידות יהיה לכם לזרע השדה ולאכלכם ולאשר בבתיכם ולאכול לטפכם... וישם אותה יוסף לחוק עד היום הזה על אדמת מצרים לפרעה לחומש".

וצריך ביאור מה ראה יוסף על ככה לחוקק חוק כזה: "עד היום הזה", הלא היה מספיק שהחוק הזה יהיה קיים רק בשנות הרעב. אך יוסף הצדיק ראה ברוח הקודש שעתידיים ישראל להיות בקושי השעבוד במצרים רק פ"ו שנה, ועדיין יחסר להם להשלים עוד ד' פעמים פ"ו שנים, על כן נתחכם לחוקק חוק במצרים, שאם אדם חייב פירעון חוב לפרעה, אינו צריך לשלם לו רק חמישית וארבעת החלקים נשארים בידו.

ומאחר שקיימא לן להלכה (נדרים כח): "דינא דמלכותא דינא", לכן נשאר הדבר לחוק עולם, שהגם שהיו ישראל חייבים להיות במצרים ת"ל שנה, לא היו צריכים להיות רק חמישית מזה פ"ו שנה. [ראה ב"ראש דוד" להגה"ק החיד"א (פרשת שמות) ובפירושו "שמחת הרגל" על הגדה של פסח (לימוד ג' בטעם ה"ב) שחידש מעצמו ביאור זה, וכבר קדמו ב"תורת חיים" הנ"ל].

וזהו ביאור המדרש פליאה שהובא בספרים הקדושים: "הים ראה וינוס, מה ראה, ארונו של יוסף ראה". כי כאשר ראה הים שמתוך ת"ל שנה שהיו צריכים להיות במצרים, לא השלימו את קושי השעבוד רק חמישית פ"ו שנה לא רצה להיקרע, אולם כאשר ראה ארונו של יוסף שחקק חוק במצרים: "ונתתם חמישית לפרעה וארבע הידות יהיה לכם", נמצא כי מצד דינא דמלכותא דינא כבר השלימו את חובתם לפרעה לכן נקרע לפני ישראל.

לעולם. הנה כי כן מטעם זה תיקנו חכמינו ז"ל לשתות בליל פסח ד' כוסות, כי ד' פעמים כו"ס בגימטריא ד' פעמים פ"ו שנים, ושוויתר הקב"ה לישראל שלא יצטרכו להשלים קושי השעבוד במצרים, ולזכר נס גדול זה אנו שותים בליל פסח ד' כוסות.

בדרך זו ממשיך ה"תורת חיים" במסעו, לבאר הענין שתיקנו חכמינו ז"ל לשתות בליל פסח ד' כוסות יין, כנגד ד' פעמים כוס שנזכרו בחלומי של שר המשקים, כי היות שעל ידי חלום זה שפטר יוסף לשר המשקים יצא למלוך על כל ארץ מצרים, ועשה הכנה לקראת גאולתם של ישראל ממצרים, לכן רמז הקב"ה ליוסף בחלום זה, שהוא עתיד לגאול את ישראל לפני שישלימו בשעבוד הקשה ד' פעמים פ"ו שנים, ועל שם כך עתידיים ישראל לשתות בליל פסח ד' פעמים כו"ס.

על פי האמור הוא מבאר כמין חומר מה שדרשו בגמרא (חולין פ-פ) וביותר ביאור במדרש (ב"ר פח-ה), על החלום שסיפר שר המשקים ליוסף (בראשית מ-ט):

"ויספר שר המשקים והנה גפן לפני, אלו ישראל שנאמר (תהלים פ-ט) גפן ממצרים תסיע, ובגפן שלשה שריגים, משה אהרן ומרים, היא כפורחת, הפריחה גאולתן של ישראל, עלתה נצה, הנצה גאולתן של ישראל, הבשילו אשכולותיה ענבים, גפן שהפריחה מיד הנצה, ענבים שהנצו מיד בשילו, וכוס פרעה בידו, מכאן קבעו חכמים ד' כוסות של לילי פסח".

הביאור בזה, כי בחלום זה רמז הקב"ה ליוסף, שתפקידו בקודש להכין את גאולתם המהירה של ישראל ממצרים, עוד לפני שישלימו את קושי השעבוד כנגד ד' פעמים פ"ו שנים, לכן הראו לו בחלום ד' פעמים את כוס פרעה, לרמז על מה שתיקנו לשתות בליל פסח ד' פעמים כו"ס, כנגד ד' פעמים פ"ו שנים שהוציאם הקב"ה לפני הזמן.

חכמתו של יוסף שתיקן לתת רק חמישית לפרעה

ה"תורת חיים" ממשיך לאיר את עניניו לבאר לפי זה חכמתו של יוסף הצדיק, שקנה תחילה את

עוד צריך ביאור מה שהביאו בירושלמי (שם) עוד טעם למה שתיקנו לשתות ד' כוסות יין, כנגד ד' פעמים כוס שנזכרו בחלומי של שר המשקים: "רבי יהושע בן לוי אמר, כנגד ארבעה כוסות של פרעה (בראשית מ-א), וכוס פרעה בידו, ואשחט אותם אל כוס פרעה, ואתן את הכוס על כף פרעה, (שם יג) ונתת כוס פרעה בידו". וצריך להבין מהו הקשר בין ד' פעמים כוס שנזכרו בחלומי של שר המשקים לגאולת ישראל ממצרים.

קושי השעבוד במצרים לא היה רק פ"ו שנה

כדי לבאר כל זה בונה ה"תורת חיים" מערכה נפלאה על יסוד הכתוב שהזכרנו לעיל: "ומושב בני ישראל אשר ישבו במצרים שלשים שנה וארבע מאות שנה". מבואר מזה שהיו ישראל ראויים להיות בגלות מצרים ת"ל שנה. והנה הגם ששהו ישראל בגלות מצרים ר"י שנים, אבל למעשה מבואר במדרש (ילקוט שמעוני פרשת שמות ד"ה ויהי כל נפש) שקושי השעבוד במצרים לא היה רק פ"ו שנה משנולדה מרים, ומטעם זה קרא עמרם אביה את שמה "מרים", על שם (שמות א-ד): "וימררו את חייהם בעבודה קשה".

נמצא לפי זה שלא היו ישראל בשעבוד הקשה במצרים רק פ"ו שנים שהן חלק חמישית מת"ל שנה, ועדיין נשאר עליהם לתקן ד' פעמים פ"ו שנים. וזהו הטעם שרדף השר של מצרים אחרי ישראל כמו שכתוב (שם יד-ז): "והנה מצרים נוסע אחריהם", כי לפי דעתו יצאו ישראל ממצרים לפני שהשלימו את הזמן שהיו צריכים להיות שם.

וזהו גם כן הטעם כי אחרי שחזרו המרגלים מלתור את הארץ ואמרו (במדבר יג-טט): "עמלק יושב בארץ הנגב", אמרו ישראל איש אל אחיו (שם יד-ד): "נתנה ראש ונשובה מצרימה", מתפלא על כך ה"תורת חיים" ומתרחץ בלשון קדשו:

"וכי שוטים היו לחזור ולהיות משועבדים לפרעה, אלא לפי שלא נשתעבדו שם כי אם חלק חמישית, היו מסופקים בו במשה שמא הוציאן מעצמו, שאילו הוציאן ברשותו של מקום, לא היו עמלק ושאר עובדי כוכבים יושבים ושומרים עליהם להורגם, וחששו שלא יגיע להן כאשר הגיע לבני אפרים שמהירו את הקץ ונהרגו, לכן רצו לחזור למצרים ולהיות משועבדים עד תשלום ת"ל שנה".

ד' פעמים כוס בחלום שר המשקים רמז על גאולתם של ישראל

אולם האמת היא כי חסד גדול עשה הקב"ה עם ישראל, להוציאם ממצרים לפני שהשלימו התיקון של ד' פעמים פ"ו שנים, כי אם היו נשארים במצרים היו שוקעים בנ' שערי טומאה ולא היו יוצאים משם

פעמים אלה"ם שנים, כי ישקעו שם בנ' שערי טומאה ולא יוכלו לצאת לעולם, על כן ברוב רחמיו וחסדיו דילג על הקץ, שלא יהיו בקושי השעבוד רק פ"ו שנה כנגד שם אלה"ם אחד, והמתיק להם את שאר ד' הפעמים שמות אלה"ם להמתיקם בלי קושי השעבוד.

מוסיף על כך ה"לב אריה" דבר נפלא, שהקב"ה המתיק לישראל את ד' פעמים שמות אלקים הנשארים בזכות תפלתם, ונרמז הדבר בג' הפסוקים שהביא האריז"ל הנ"ל שנזכרו בהם ה' שמות אלקים, כי כאשר נתבונן נראה שבפסוק הראשון נזכר רק פעם אחת שם אלקים, ואילו בשני פסוקים הבאים נזכרו ד' פעמים שם אלקים.

לפי האמור הביאור בזה, כי בפסוק הראשון נזכר רק פעם אחת אלקים כנגד מה שסבלו במצרים קושי השעבוד פ"ו שנים, ועל זה כתוב: "ויהי בימים הרבים ההם וימת מלך מצרים ויאנחו בני ישראל מן העבודה ויזעקו ותעל שועתם אל האלקים מן העבודה", פירוש, שזעקו במר לבם אל "האלקים" - ה' אלקים, ביודעם שהם צריכים להיות בקושי השעבוד ת"ל שנה כמספר ה' פעמים אלקים, ועל כך זעקו כי הרגישו שאין זה בכוחם.

והנה שמע הקב"ה את זעקתם שעלתה השמימה, והמתיק להם בזכות זו את ד' שמות אלקים שנזכרו בשני הפסוקים שאחריו: "וישמע אלקים את נאקתם ויזכור אלקים את בריתו את אברהם את יצחק ואת יעקב, וירא אלקים את בני ישראל וידע אלקים", שלא יצטרכו להמתיקם על ידי השעבוד הקשה, אלא הקב"ה ימתיקם ברוב רחמיו וחסדיו.

בהמשך דבריו הוא מביא בשם הגאון רבי וואלף מפוזנא ז"ל, שמבאר בזה הטעם שתיקנו לשתות בליל פסח ד' כוסות כנגד ד' לשונות של גאולה, ולכאורה הלא למעשה לא היתה רק גאולה אחת, אך לפי האמור הביאור בזה, שגאל הקב"ה את ישראל ד' גאולות מד' פעמים אלה"ם שהן ד' גבורות, שלא יצטרכו להמתיקן על ידי שעבוד הקשה, וכנגדן תיקנו לשתות ד' פעמים כו"ס בגימטריא ד' פעמים אלה"ם.

משה רבינו המתיק בקדושתו לישראל ד' פעמים אלקים

בדרך זו הוא מבאר את שיח הסוד בין משה רבינו להקב"ה (שמות ג-יא): "ויאמר משה אל האלקים מי אנכי כי אלך אל פרעה וכי אוציא את בני ישראל ממצרים, ויאמר כי אהיה עמך וזה לך האות כי אנכי שלחתיך בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה".

אריז"ל: גלות מצרים היתה צריכה להיות ת"ל שנה, כדי לתקן ה' שמות אלקים שנפגמו בחטא עץ הדעת

לב אריה: ד' פעמים כו"ס בליל פסח בגימטריא ד' פעמים אלה"ם, שזויתר הקב"ה לישראל בגלות מצרים

תורת חיים: הקב"ה הקדים לקיחת הפסח ד' ימים לפני שחיטתו, כדי להשלים ד' החלקים מת"ל שנה

"שבת הגדול" ראשי תיבות "שה" וסופי תיבות ת"ל, לרמז שבזכות לקיחת השה בשבת השלימו ת"ל שנים

מן העבודה. וישמע אלקים את נאקתם ויזכור אלקים את בריתו את אברהם את יצחק ואת יעקב. וירא אלקים את בני ישראל וידע אלקים". לרמז בכך כי תכלית השעבוד במצרים היתה כדי להמתיק את שורש הדינים ה' שמות אלקים.

כעבדא קמיה מאריה נראה לבאר דברי האריז"ל הטעם שהיו צריכים להמתיק ה' שמות אלקים, על פי מה שביאר האריז"ל עצמו (שם פרשת שמות) כנ"ל, שישראל במצרים היו צריכים לתקן החטא של עץ הדעת שהיו כלולים באדם הראשון כשחטא, והנה מבואר ב"שער הפסוקים" (פרשת בראשית בפגם הד' של חטא עץ הדעת) כי בחטא עץ הדעת גרם אדם הראשון לעורר ה' מיני גבורות שלא נמתקו.

מעתה יאירו עינינו להבין דברי האריז"ל, שהיו צריכים להיות בקושי השעבוד בגלות מצרים ת"ל שנים כמספר ה' פעמים אלקים. ולפי האמור הביאור בזה, כדי לתקן בכך מה שעוררו בחטא עץ הדעת ה' מיני גבורות שהם ה' שמות אלקים. ואנא עבדא מצאתי רמז נאה על כך, כי בחטא עץ הדעת אחרי שאכלו אדם וחווה מן העץ, בתוכחות שהוכיח אותם הקב"ה נזכרו בתורה בדיוק ה' שמות אלקים, והרי הם לפנינו (בראשית ג-ד):

"וישמעו את קול ה' אלקים מתהלך בגן לרוח היום, ויתחבא האדם ואשתו מפני ה' אלקים בתוך עץ הגן, ויקרא ה' אלקים אל האדם ויאמר לו איכה... ויאמר ה' אלקים לאשה מה זאת עשית ותאמר האשה הנחש השיאני ואוכל, ויאמר ה' אלקים אל הנחש כי עשית זאת ארוור אתה מכל הבהמה ומכל חית השדה".

דברים נפלאים של ה"לב אריה" בענין זה

עתה נבוא להשתעשע בדברי ה"לב אריה" שמביא בשם המקובל הגדול רבי אלחנן ז"ל, כי הקב"ה הצופה כל נסתרות ראה שלא יוכלו ישראל להתקיים בגלות מצרים בקושי השעבוד של ה'

מוסיף על כך ה"תורת חיים" לבאר הטעם שתיקנו לשתות ד' כוסות יין דוקא ולא איזה משקה אחר, על פי המבואר בדברי רבינו האריז"ל (שער הפסוקים פרשת שמות) כי נשמות אלו שירדו למצרים וסבלו שם את קושי השעבוד, היו צריכות לתקן מה שחטאו באכילת עץ הדעת בהיותן כלולות באדם הראשון.

והנה שנינו בגמרא (ברכות מ.): "תניא אילן שאכל ממנו אדם הראשון, רבי מאיר אומר גפן היה, שאין לך דבר שמביא יללה על האדם אלא יין". לכן זכר לנס שהוציא הקב"ה את ישראל ממצרים ד' פעמים פ"ו שנים, לפני שהשלימו התיקון של חטא עץ הדעת שהיה ביין, תיקנו לשתות ד' פעמים כו"ס יין, זכר לנס שזויתר להם הקב"ה ד' פעמים פ"ו שנה.

רבינו האריז"ל: ת"ל שנים לתקן ה' פעמים אלקים

ועתה בא וראה נפלאות התורה, כי יסוד נשגב זה של ה"תורת חיים" מבואר גם כן בספר הנפלא "לב אריה" מהדרשן הגדול רבי יהודה אריה לייב האשקי (פרשתנו אות א) בשם המקובל הגדול מוה"ר רבי אלחנן ז"ל, והוסיף על זה ה"לב אריה" דברים נפלאים המשלימים ומאירים את דברי ה"תורת חיים", אולם לפני הכל עלינו להקדים יסוד גדול בבנין נפלא זה ממשנתו הטהורה של רבינו האריז"ל.

ב"שער הפסוקים" וב"לקוטי תורה" לרבינו האריז"ל (פרשת בא) על הפסוק (שמות יב-מ): "ומושב בני ישראל אשר ישבו במצרים שלשים שנה וארבע מאות שנה", מבאר הטעם שהיו ישראל ראויים להיות בגלות מצרים ת"ל שנה, כדי להמתיק בשעבודם הקשה ה' פעמים שם אלה"ם שהוא שורש הדינים בגימטריא ת"ל.

והוסיף האריז"ל כי מטעם זה שם אלקים נזכר ה' פעמים בשעבוד הקשה של ישראל במצרים בג' פסוקים הסמוכים זה לזה (שמות ב-כג): "ויהי בימים הרבים ההם וימת מלך מצרים ויאנחו בני ישראל מן העבודה ויזעקו ותעל שועתם אל האלקים"

במסירות נפש, פסח הקב"ה בזכות הפסח על חלק אחד מארבעת החלקים שהיו צריכים להשלים בגלות מצרים.

עוד יש להעיר ליישב מה שנתייגע ה"תורת חיים", לבאר הטעם שקבעו את הנס דוקא בשבת הגדול, על פי המבואר בגמרא (פסחים קו). שאם לא עשה הבדלה במוצאי שבת יבדיל עד יום השלישי, שהם עדיין נקראים ימים שאחרי השבת. מבואר מזה כי קדושת השבת נמשכת עד שלשה ימים אחרי השבת. וזהו המקור למה שמבואר ב"שער הכונות" לרבינו האריז"ל (ענין ויהי נועם דף סא טור ב) שצריך לכוון להמשיך מקדושת השבת על שלשת ימים א', ב', ג, שאחרי השבת.

הנה כי כן מבואר היטב הטעם שצוה הקב"ה לקחת את הפסח בשבת שלפני הפסח שהיה ד' ימים לפני שחיטתו, כי על ידי שיפתחו בלקיחת הפסח ביום השבת במסירות נפש, תשפיע השבת מקדושתה גם על שלשת ימי החול שאחריה, שיוכלו ישראל להחזיק את קרבן הפסח במסירות נפש, לכן קבעו בכל שנה זכר לנס זה בשבת שלפני הפסח, וקראו אותו "שבת הגדול" על שם שהוא משפיע בקדושתו על ג' הימים שאחריה.

מעתה הנה מה טוב ומה נעים להבין בזה מה שנסתבב מן השמים, ואולי כאמור אפילו התכוון לכך ה"טור" בכוונה תחילה, להקדיש סימן שלם ת"ל על המנהג לקרוא שבת שלפני הפסח "שבת הגדול", כדי לרמז בכך שבזכות שבת הגדול השלימו ישראל ת"ל שנה שהיו צריכים להיות בגלות מצרים, ובזכות השלמה זו יצאו כל צבאות ה' מארץ מצרים, מעבדות לחירות ומשעבוד לגאולה, וזכו לקבל את התורה על הר סיני.

הבה נסיים את המאמר בפרפרת נאה, כי על פי האמור יומתק להבין הטעם שקראו לשבת שלפני הפסח: "שבת הגדול", על שם הנס של לקיחת הפסח, כי "שבת הגדול" ראשי תיבות "שה" וסופי תיבות ת"ל, לרמז שבזכות מסירות הנפש שלקחו "שה" לקרבן פסח בשבת שלפני הפסח, נשלמו כל ת"ל שנה שהיו צריכים להיות במצרים. מטעם זה נסתבב מן השמים שיסדר ה"טור" המנהג לקרוא לשבת שלפני הפסח "שבת הגדול" בסימן ת"ל, וביאר הטעם שהוא על שם לקיחת "שה" לקרבן פסח, כי ענין זה רמוז בראשי תיבות ובסופי תיבות של "שבת הגדול".

ד' ימים לפני שחיטת הפסח כנגד ד' פעמים פ"ו שנה

והנה חזרנו לדברי ה"תורת חיים" שמבאר לפי כל האמור, הטעם שצוה הקב"ה להקדים לקיחת קרבן הפסח בעשור לחודש ניסן ד' ימים לפני שחיטתו, כדי להשלים בכך את ד' החלקים שהיו חסרים משעבוד הקשה במצרים, כי על ידי שמסרו ישראל נפשם לקחת הטלה לקרבן פסח שהיה אלהיהם של המצרים, והחזיקו במסירות נפש זו כל ארבעה הימים לפני שחיטתו, שחיו בפחד שלא יהרגו אותם המצרים על ששוחטים את אלהיהם, בזכות זה נחשבו ארבעה ימים הללו של מסירות נפש, כאילו השלימו ארבעת החלקים ד' פעמים פ"ו שנה בגלות מצרים. והנה הדברים בלשון קדשו:

"ולכך הקדים להן הוא יתברך, לקיחת הפסח קודם שחיטתו ארבעה ימים, יום לחלק, שבזכות קדמת מצוה זו זכו לקדימת הגאולה ארבעה כנגד ארבעה, כי מצוה זו גדולה היתה, וראויה לומר נגדה חלקי השעבוד שלא נשתעבדו אלא לצרף חומרם, והמה נצטרפו באותן ארבעה ימים צירוף גדול מאוד, ששמו נפשם בכפם ונסתכנו סכנה גדולה ועצומה, כדאיתא במדרש שכל אחד קשר אותו בכרעי מיטתו, ושאלום המצרים למה זה לכם, והשיבום לשחטו לשם פסח במצות השם עלינו, והיו שיניהם קהות על ששוחטין את אלהיהן, ואותה סכנה בכל אחד מד' ימים הוה".

והוסיף לבאר הטעם שבחרו חכמינו ז"ל מכל ד' הימים, לקבוע את הנס דוקא בשבת הגדול, כי בהיותו היום הראשון שלקחו בו ישראל את הפסח, והיו צריכים לגלות למצרים שהם לוקחים אותו על מנת לשוחטו לשם ה', נמצא כי ביום השבת היתה להם מסירות נפש יותר משאר ג' הימים שכבר התרגלו המצרים למצב החדש, לכן קבעו בו את עיקר הנס.

ויש להוסיף תבלין לבאר מה שבחר הקב"ה להשלים את ד' החלקים של גלות מצרים, על ידי ד' הימים שלקחו והחזיקו בהם את קרבן הפסח, לפי מה שפירש רש"י (שמות יב-יא): "הקרבן הוא קרוי פסח על שם הדילוג והפסיחה, שהקב"ה מדלג בתי ישראל מבין בתי מצרים, וקופץ ממצרי למצרי וישראל אמצעי נמלט". לכן בכל יום מארבעת הימים שהחזיקו בו את קרבן הפסח

הביאור בזה, כי משה ידע שישראל צריכים להיות בגלות מצרים ת"ל שנים כמספר ה' שמות אלקים, וכאשר ראה שהקב"ה שלחו להוציא את ישראל אחרי שהיו בקושי השעבוד רק פ"ו שנים, הביע את פליאתו על כך לפני הקב"ה: "ויאמר משה אל האלקים" - "האלקים" דייקא שהוא אותיות "ה' אלקים", "מי אנכי כי אלך אל פרעה וכי אוציא את בני ישראל ממצרים", הלא עדיין לא השלימו את ההמתקה כנגד ד' שמות אלקים.

אולם האמת היא כי מטעם זה בחר הקב"ה במשה שיוציא את ישראל ממצרים, כי בכח קדושתו היה יכול להמתיק את ד' שמות אלקים, ונרמז הדבר בשמו מש"ה שהוא בגימטריא שמ"ה, אחד יותר מהמספר של ד' פעמים אלה"ם שעולים בגימטריא שמ"ד, לרמז שהוא מתגבר על הגבורות של ד' פעמים אלקים וממתיקן.

הנה כי כן זהו שאמר הקב"ה למשה: "ויאמר כי אהיה עמך" - "עמך" דייקא כפי שנרמז בשמך מש"ה, וראיה לדבר שאתה ראוי לכך, "וזה לך האות", שהרי יש לך בשמך אות אחת יתרה על המספר של ד' שמות אלקים, לרמז שאתה ממתיק אותם בקדושתך, ומזה יש לך הוכחה "כי אנכי שלחתיך".

זאת ועוד, "בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה", ופירש רש"י שעתידיים ישראל לקבל את התורה על הר סיני, והביאור בזה כי על ידי שיהיו עמלים ויגיעים בתורה, ישלימו בכך את ההמתקה של כל ה' שמות אלקים, ונרמז במאמר הקב"ה: "תעבדון את האלקים" - ה' אלקים "על ההר הזה". אלו תוכן דבריו הקדושים.

יומתק לצרף מה שמצינו בענין זה דבר נפלא ב"לקוטי שושנים" מהמקובל האלקי רבי שמשון מאוסטרופאלי זצ"ל הי"ד (ד"ה ויסעו מרפידים), שמפרש בתוך דבריו מקרא שכתוב (שמות יט-ב): "ויסעו מרפידים ויבאו מדבר סיני" - רפידים בגימטריא שמ"ד כמספר ד' פעמים אלקים, כי בבואם מרפידים עדיין לא תיקנו את ד' שמות אלקים שלא תיקנו במצרים, ומטעם זה: "ויבואו מדבר סיני" לקבל את התורה ולתקן ד' שמות הללו, ונרמז התיקון במתן תורה בפסוק (שמות יט-ג): "ומשה עלה אל האלקים", קרי ביה "אל ה' אלקים" להשלים את התיקון של כל ה' שמות אלקים עכדה"ק.

לרפואה השלימה של האשה החשובה מרת לאה בת וירג'ני שתחי' - נדבת משפחת מהדב הי"ו -

לקבלת המאמרים באימייל: mamarim@shvileipinchas.com